

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1939

VII aasfakäik

Toimetaja mag. agr. E. VINT. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 7

Juul

Noored ja tuleoht.

Möödunud kevad oli erakordne oma kahjutulede rohkuselt. Ei möödunud pea ainustki päeva, mil ajalehed ei toonud teateid talude põlemisest ja metsade süttimisest, kusjuures tules hävines sageli mitme inim-põlve töö ja vaev. Siis täitsid jubedusega inimeste meeli suurtulekahjud Võõpsus, Vasknarvas, Lehtses ja Petseris, kus leegid neelasid sada-sesse miljonitesse hinnatava varanduse ja mitu inimelu. Vaevalt kustus suurtulekahjude kuma silmapiiril ja hakkasid unustusse vajuma leekide hävitustöö all kannatanud inimeste viletsused, kui jälle loeme ajalehtedest hooletu käe läbi süttivaist taludest ja hävinevaist varandustest. Need tõsiasiad sunnivad mõtlemisele ja järelduste tegemisele ka organiseeritud maanoori.

Eelkõige on selge, et olukord, kus Eesti on Euroopa riikide peres saavutamata klassilise tulekahjude maa kuulsust — peab kaduma. Ja olukorra muutmiseks tuleb kaasa lüüa igal ühel, kes kannab õlgadel mõtlemisvõimelist pead. Siin on oma osa etendada ka maanoortel.

Meil tuleb võtta teatavaks, et kahjutulede arv, mis tekkinud puhtõnnetuste tagajärjel, ei ole meil nimetasmisväärselt suurem kui teistes Lääne-Euroopa riikides. Küll aga ületame mitmekordselt teised maad nende kahjutulede arvult, mis tekkinud hooletu käe läbi. See tõsiasi paneb häbipunas hõõguma iga rahvuslikult mõtleva eestlase näo. Sellepärast on endast mõistetav, et iga maanoor, kellele on kallis eesti ühiskonna varandus ja rahvuslik au, peab kogu jõuga kaasa lööma selleks, et väheneks hooletu käe läbi tekkivate tuleõnnetuste arv võimaluste piirideni.

Esimene ja tähtsam nõue, mida tuleks silmas pidada igal maanoorel, on — rohkem ettevaatust tulitikkudega.

Maanoored! — Valvakem piinliku hoolega, et keegi teie hulgast ei viskaks põlevat tikuotsa, kuhu juhtub, sest kui kergesti ei satu tulesäde kuiva rohu või prügi sisse ja põhjusta suuremat tuleõnnetust.

Hoiduge täie vastutustundega „suutsu süütamisest“ neis kohtades, kus läheduses leidub tuldkartvaid aineid või esemeid, mis kuivaga võivad kergesti leegitsema lüüa.

Pidage hoolega silmas, et tulitikkud ja tuli ei muutuks lastele mänguasjaks, sest kui palju õnnetusi on meil tekkinud sellest, et lapsed sattusid tulele liiga lähedale ja riided võtsid tuld, või süütusid hooned tikkudega mängimise tagajärjel. Ärge olge kunagi sarnlev sellele vastutustundetule talusulasele, kes demonstreeris väikes-tele poistele, kuidas tulitikkudega „vahvat nõksu“ teha, mille tulemu-sena poisid, täiskasvanu poolt õpetatud „vahva nõksu“ järeltegemisel — süütasid põhukuhja, kust tuli kandus taluhoonetele.

Eeltoodut arvestades ärgem kunagi unustagem nõuet — lapsed eemale tulest ja tulitikkudest.

Kui on käsil kodukaunistamine ja koduümbruse puhastamine, siis olgu iga maanoore endastmõistetavaks ülesandeks — hoolitseda selle

eest, et taluhoonete lähemast ümbrusest kõrvaldataks kõik tuleohtlikud prahi- ja kolihunnikud.

Tuleb olla teadlik ka selles, et väga palju tuleõnnetusi tekib meil katkistest korstnatest ja korraldamata küttekollete esistest. Kui teie ei saa iga kord isa mõjutada selleks, et ta tulekollete ukсед ära parandab, pliidi ja ahju esistele pleki lööb ja pragulised korstnad õigeaegselt ära parandada laseb, siis saate neid vajadusi vähemalt meele tuletada, samuti ka käed külge panna selleks, et pööninguult ja laudapealseilt kõrvaldada kõik liigne koli ja risu, mis katkise korstna kaasabil põhjustab meil õige sageli raskeid tuleõnnetusi.

Teadlik maanoor osutub sageli võimetuks oma peremees-isa mõjutamisel, et viimane muretseks tallu hädapärased tuletõrjeabinõud. Küll saab aga iga talunoor hoolt kanda selle eest, et vähemalt kevadisel põua ajajärgul ja varasügisel rehepeksul oleks alati käepärast ämber veega ja redel — kindlaks määratud kohas.

Maanoor peab olema teadlik selles, et meie tuleõnnetuste suured kahjud on teatud määral ka sellest tingitud, et maal leiduvad tulekaitse abinõud on üldiselt alles puudulikud ja soovida jätab ka meeskondade väljaõpe. Samuti on meil veel palju kohti, kus taluhooned on kindlustamata või kindlustatud ainult murdosas oma tõelisest väärtusest. Nende puuduste kõrvaldamiseks saavad maanoored vähe otsustavalt kaasa kõnelda.

Küll aga saavad organiseeritud maanoored samme astuda selleks, et ringijuhid kutsuksid lähemast linnast silmapaistvamaid tuletõrje juhte kõnelema maanoorte organisatsioonide poolt korraldatud koosolekuil või lendmiitinguul, kus lähemale vaatlusile võetakse kõik tulekaitse alal ilmnenud puudused. Need selgituskoosolekud ühes vajaliste demonstratsioonidega on hädavajalised igale maaelanikule. Sellepärast olgu neist osavõtt võimaldatud nii noorele kui vanale.

Esijärjekorras peab aga teadlik selgitustöö ulatama organiseeritud maanoorte ridadesse, kel tuleb mõnes nurgas pioneeri osa etendada veel paljudel aladel.

Kui organiseeritud maanoored püüavad sihikindlalt ellu rakendada eelpuudutatud nõudeid, siis võime olla kindlad, et Eesti kaotab varsti oma Venest pärandatud klassilise tulekahjude maa kuulsuse ja üksikisiku ning eesti ühiskonna varandus ei haihtu ootamatus leekidelõõmas, nagu see on pea tavaliseks nähteks praegu.

Tulevaks aastaks kaheaastaseid lilli!

Kuigi meie koduaiad praegu on südasüvises õieehtes, ei ole siiski ülearune juba nüüd ette mõelda järgnevale aastale. Kui tahame, et meie aias õitseks ka tuleval aastal juba varakevadest alates rõõmsavärvilisi lilli, siis peame nüüd hoolitsema selle eest.

Suure tähtsuse meie aedade kaunistamisel omavad kaheaastased lilled, s. o. lilled, mille eluiga kestab kaks aastat, mõnedel õige hooldamise juures ka rohkem. Eriti armastatud nende hulgas on võõrasemad, sest nad hakkavad õitsma kevadel õige varakult, mil

teisi lilli aias vähe. Väga ilusad on aga teisedki, näit. lõosilmad, kellukad, tokkroosid j. t.

Kaheaastaste lillede paljundamine toimub järgmiselt: seemned külvatakse juulis jahedasse lavasse või soojal kohal asetsevale peenrale. Sealt pikitakse tagavarapeenraile, kus nad talvituvad ja järgmisel kevadel istutatakse päris-kohale.

Üldiselt on kaheaastaste lillede taimed võrdlemisi talvekindlad, siiski on soovitav neid talveks katta kuseoks-tega, muidu võib külm neile liiga teha. Nii hävitas möödunud, 1938./39. a. talv väga suurel hulgal võõrasemasid, tokkroose j. t., Põhja-Eesti paljudes aedades isegi täielikult.

Tähtsamaid kaheaastaseid lilli.

1. **Võõrasema** — *Viola tricolor maxima* hort. Kaunim ja tänuikum kevadlill. Esineb väga mitmes värvitoonis: kirju, valge, kollane, lilla, tumelilla, hele- ja tumesinine, sügavpruun ja palju punase varjundeid. Kohaleistutamisel saame koostada neist värvide järele väga ilusaid peenraid. Hakavad õitsema kohe pärast lumesulamist ja õitsevad kaua. Armastavad niisket, huumusrikast mulda.

Pikkimisel jätame iga istiku vahet 8 sm, ridade vahe 15 sm. Kohaleistutamisel — istikute kaugus teineteisest 12—15 sm.

2. **Lõosilm** (meelespea) — *Myosotis palustris* ja *alpestris*. Ilusaim kevadlill, õitseb rikkalikult ja kaua. Õied helesinised ja valged.

Myosotis palustris armastab niisket mulda, eriti hästi sobib veekogude lähedusse.

M. alpestris eelistab kuivemat päiksepaistelist kohta.

Pikkimisel istikute vahet jätta 10 sm, kohaleistutamisel — 20 sm, väiksemal — 10—15 sm.

3. **Tokkroos** — *Althaea rosea*. Valge, roosa, punane. Kuni 3 m. kõrged, liht- ja täidisõielised. Õitsevad 3—4 aastat, kuid kõige rikkalikumalt teisel aastal. Teistest erinev on *A. ficifolia* — peeneleheline tokkroos — lihtõeline, kollase õite värvusega.

Tokkroosid sobivad oma kõrge kasvu ja säravate õite tõttu suurepäraselt rühmadena murusse, ilupuude ette.

Istikute vahe kohal 80—100 sm.

4. **Kirikakar** — *Bellis perennis*. Valge, roosa, punane. On õigupoolest püsilill, kultiveeritakse aga kaheaastasena, sest ta metsistub juba 3—4 dal aastal, kusjuures õied muutuvad tunduvalt väiksemaks ja heledamaks. Sellepärast tuleb teisel, hiljemalt kolmandal sügisel septembris ümber istutada, ühtlasi vanu põõsaid tükkedades.

Kõige ilusamaid õisi annavad siiski külvi järele teisel aastal.

Paremad kultuursordid on: Longfellow — valge, punane; Lumepall — valge; Frankfurdi kuulsus j. t. Kasutatakse äärisillena, võib paigutada ka vabalt murusse. Eelistavad rammusat, niisket mulda, muidu jäävad kiduraks ja lihtõielisiks. Talveks vajavad (kultuursordid) katet. Õitsevad juunis, juulis.

5. **Aedkellukas** — *Campanula medium*. 50—100 sm kõrge. Õied kellukataolised. Väga palju ilusaid värvitoone: roosad, valged, sinised ja lillad. Lihtõielised ilusamad kui täided. Õitsevad ka kolmandal aastal, aga mädanevad kergesti talvel.

Sobivad hästi peenardele ja rühmadena murusse.

Istikute vahe kohal 40 sm. — Õitseb juunis, juulis.

6. **Habenelk** — *Dianthus barbatus* L. 30—50 sm kõrge. Rammusas mullas püsib ka kauem kui kaks aastat, kuid hästi õitseb ainult teisel aastal. a) Normaalne habenelk — õied väikesed, kirjud; hübriid-habenelk — õied suured, sametised, enamasti ühevärvilised — purpurpunased, roosad, lõheroosad, valged. Istikute vahe pikkimisel 10—15 sm, kohaleistutamisel — 25—30 sm.

7. **Sõrmkübaralill** — *Digitalis purpurea*, *gloxiniae* flora. 50—130 sm kõrge. Õied asetsevad pikkades latvkobarates, kellukjad, värvuselt lillakaspruunil, valged ja roosad. Armastavad niisket mulda, kasvavad ka poolvarjus. Sobiv omaette rühmadena ja peenrale. — Taim on mürgine.

Istikute kaugus kohal 30—35 sm.

8. **Vägihein** — *Verbascum*. — Palju eriliike. Kollaste õitega. Kuni 3 m. kõrged. Väga leplikud lilled. Paljundamine on võimalik ka juurepistikute (-tükkidest). Ilupuude tumedamal

Habenek.

taustal jätavad vägiheinad rühmadena väga kauni ja mõjuva mulje.

Osa 2 a. lilli, nagu tokkroos, aedkellukas, lõosilm, vägihein, sõrnikübara-

lill ja kirikakar õitsevad küllalt hästi ka kolmandal ja neljandal aastal, kui nende õied koos vartega kohe pärast õitsemist ära lõigata.

Kaheaastaste lilled kasvatamine on meil alles vähe levinud. Nad väärivad aga hoopis suuremat tähelepanu, kuna nad omavad väga palju ilusaid värvitoone, õitsevad rikkalikult ja osa neist varakevadel, lumelagunemise järele, mil teisi lilli aiast veel pole.

Sellepärast oleks soovitav, et lillesõbrad, kes tunnevad ja hindavad suve- ja püsililledel tarvitamist, oleksid pioneerideks ka kaheaastaste lilledel kasvatamise alal, tutvustades oma ümbruskonnale ka neid väärtuslikke ja ilusaid lilli.

A. Haavaniit.

Kuidas valmivad ilmaennustused.

Ilmaennustusi on kuulnud raadiost või lugenud ajalehist vist küll kõik. Kuidas nad aga valmivad, sellest pole paljud veel teadlikud.

Ilmastiku iseloomu määravad mitmesuguse päritoluga õhumassid, õhkkonna moodustised (kõrg- ja madalrõhkkonnad) ning neis toimuvad õhkkonna protsessid. Nii ühed kui teised on alalises muutumises ja liikumises, haarates sageli tuhandete kilomeetritega mõõdetavaid maaalasiid ja liikudes ühest kohast teise tavaliselt 20—50 km, mitte harva aga ka üle 50—100 km. tunniirusega. Seepärast ei anna kuigi tõhusaid tulemusi ilmaennustamine, mis tugineb sellele kohale või maa-kohale ilmastiku käigu uurimisel ja jälgimisel, mille kohta ennustust tehakse. Ilma ennustamiseks on tarvis tunda ja jälgida ka selle koha või piirkonna lähema ning kaugema ümbruskonna ilmastiku arengut, on tarvis mitmesuguseid ilmastiku andmeid võrdlemise laialdaselt maaalalt.

Kuidas saadakse andmeid ennustuseks?

Oma riigi piirides on see küsimus kergesti lahendatav. Ilmaennustusi tegevat asutus võib siin organiseerida ju tarviduse kohaselt teatavad meteoroloogilised vaatluspunktid, kes siis annaks soovitud andmeid. Raskusi oleks

aga välismaiste ilmastiku andmete saamisega. Kuna viimaste saamise nõue on omane kõigi riikide ilmaennustusi tegevatele asutustele, siis on see küsimus lahendatud suurejoonelise, viimistletud ja kellamehanismi täpsusel tegutseva rahvusvahelise koostööga. Iga riik organiseerib oma territooriumil rea n. n. rahvusvahelisi sünoptilisi või meteoroloogilisi vaatlusjaamu. Olles varustatud teatud mõõteaparatuuridega toimetatakse neis päevast päeva rahvusvaheliste kokkulepetega kindlaksmääratud kellaaegadel ja eeskirjade kohaselt ilmastiku elementide mõõtmisi ja vaatlusi. Nii mõõdetakse neis õhurõhkimist ja selle muutust, temperatuuri, sademeid, pilvede kuju, hulka ja kõrgust, tuule suunda ja tugevust, vaatekaugust, kõrgustuuli jne.

Kohe peale vaatluse toimetamist koostatakse andmeist nn. ilmastiku telegrammid ja läkitatakse need kiiresti kas telegraafil või telefonil oma ilmaennustusi korraldavale asutusele ja raadiojaama kaudu välismaale. Iga riigi raadiojaamale on ilmastikku iseloomustavate andmete levitamiseks ette nähtud kindlad kellaajad, et neist huvitatul oleks võimalus neid alati kuulata ja vastu võtta. Mitmesugustel põhjustel, peamiselt aga kiiremaks levitamiseks, on määratud igale vaatlus-

Sadu.

Taevas vesihallis kaares
ripub vanas, vaikses saares,
joodab jänunevad suud;
lilled, linnud, põõsad, puud.

Oras vargsi mullapinnast
tõstab kõrgemale pääd,
nõrkend lilled mäerinnast
peitvad sattu kõhnad käed.

Üle vaikse laane kohe
vajub õnneline ohe,
aga päikse poole siit
õitseb nurm ja õitseb niit.

Varsti jälle taevas selgib,
särab suve ilus ilm,
õitseb maa ja õnnest helgib
iga süda, iga silm.

Harald Suislepp.

jaamale oma kindel ja ainuüks temale kuuluv rahvusvaheline tunnusnumber ning ilmastiku telegrammide koostamine toimub kõigis vaatlusjaamades ühtlase rahvusvahelise numbrilise šifri kohaselt, mille järgi igal numbril, numbrite grupil või kombinatsioonil on oma kindel tähendus. Nii on Tallinna meteoroloogilise vaatluspunkti rahvusvaheliseks tunnusnumbriks 475, Tartul 476, Vilsandil 477, Narva-Jõesuul 478, Pakril 479, Pärnul 622, Rakverel 623, Helsingil 481, Stokholmil 059, Riial 470, Varssavil 556, Berliinil 440, Londonil 151, Pariisil 215, Moskval 909 jne. Selliseid rahvusvahelisi sünoptilisi vaatlusjaamu on Euroopa riikides ligi tuhat. Peale nende on igal riigil veel erinumeratsiooniga lisa-vaatlusjaamad lennuühenduste julgestamiseks või n. ö. ainult oma tarvidusteks.

Mis on ilmastiku telegrammis.

Meteoroloogiliste teadete šifri illustatsiooniks olgu toodud kas meie või mõnes välismaa ilmajaamas mõnel päeval kella ½10 paiku saadud numbrite rida:

47852 62623 24378 00004 9×705
02011.

Mitteasjatundjale mittemidagiütlevast numbrite reast loeb meteoroloog järgmist: kella 9 ajal oli ilm Narva-Jõesuus pilves ja sadas kerget vihma. Alumiste kihtpilvedega, millede kõrgus 100—200 m, on kaetud 3/10 taevast, pealpool 2500 m on veel teine nn. kõrg-

pilvede kiht, mis katab kogu taeva ja millest sajab vihma. Ohutemperatuur on +3° C, kõige madalam temperatuur oli öösel +1° C. Puhub 3-palline läänetuul. Vaatekaugus 4—10 km. Õhurõhuline 750 mm või 1000 mb (millibaari), viimase 3 tunni jooksul on õhurõhuline langenud 1 mm. Õhuniiskus 90—96%. Öö jooksul on sadanud lund ja vihma, sademete hulk 3 mm, maapind märg.

Nii tõlgitsevad toodud numbrite rida ükskõik missuguse maa ilmaennustamisega tegelevad meteoroloogid. Nagu näeme, võimaldab selline šifreerimine suurt ruumi ja aja kokkuhoidu.

Mis tehakse ilmastiku telegrammidega.

Iga päev teatavatel kellaaegadel, eriti kella 9—11, 15—17 ja 20—22-ni eeter otse kubiseb niisugustest numbrite-ridadest. Tarvitseb omada vaid radio-vastuvõtuaparaat ja tunda raadio morsesignaale, üksikute riikide levitamisaegu ja laineid, vaatlusjaamade rahvusvahel. tunnusnumeratsiooni ning ilmateadete šifrit ja teil on ülevaade, milline ilm ühes või teises vaatluskohas valitseb.

Kuna teatavail kellaaegadel eeter on tšvil numbrilistest ilmastiku-telegrammidest ja ilmade ennustamiseks tarvitseb neid vaid vastu võtta, siis kui astuksite mistahes päeval k. 9—12-ni või 15—17-ni kas Tartu Ülikooli Met. Obsi, kelle ennustusi kuulete raadiost või loete ajalehist, või Teedeministee-

riumi õhusõiduosakonna meteojaama, kes ilmastikuliselt julgustab Eestit läbivaid lennuühendusi, avaneb teile järgmine pilt: raadioaparaatide ees istuvad raadiotelegrafistid, kuuldeklapid kõrvadel ja kirjutavad kiiresti numbriridude, s. o. välismaa ilmateateid paberile. Kodumaalt saabuvad need telegraafi- ja telefoniteel. Vastuvõetud andmed antakse kohe meteoroloogidele, nn. sünoptikuile, kes need dešifreerivad ja neist ilmastiku või nn. sünoptilised ilmakaardid valmistavad. Viimased kujutavad endast harilikke Euroopa kontuurkaarte, kus väikeste ringikestega on märgitud vaatlusjaamade asukohad. Iga vaatlusjaama asukohale sellel kaardil kantakse mitmesuguste ja mitmevärviliste rahvusvaheliste sümbolitega ja numbritega äsja vastuvõetud ilmastikuandmed. Sünoptiliste kaartide koostamine on vajalik parema ja kiirema ülevaate saamiseks valitsevast ilmastiku olukorrast ja õhkkonna protsessidest ning nende muutustest, mida ei suuda anda vastuvõetud numbriteread.

Kuidas toimub ilmade ennustamine.

Kahe kuni kolme tunnilise kibeda töö järele on vastuvõetud ilmastikutelegrammid kantud kaardile. Järgnevalt eraldatakse õhurõhu samajoonetega kõrg- ja madalrõhkkonnad ning ilmakaardi tehniline töö ongi lõppenud. Edasi järgneb selle analüüsimine ja ennustuse koostamine. Neil toiminguil on väga palju sarnasust arsti diagnoosiga ja retsepti kirjutamisega, ainult et patsienti asendab siin ilmakaart. Üldjoontes seisavad need toimingud selles, et vastvalminud ilmakaarti võrreldakse eelmistega ja määratakse, mis sihis ja millise kiirusega on näteks liikunud madal- ja kõrgrõhkkonnad, on nad tugevnenud või nõrgenenud, ja milliste õhkkonna protsesside mõjul. Edasi, missugused õhumassid moodustavad olemasolevaid kõrg- ja madalrõhkkondi, on nad püsivad või ebapüsiva vertikaalse temperatuuri kihistusega ja kuidas ja mispärast on see muutunud; kus asuvad erilimeliste õhumasside kokkupuute- või võitlusalad, nn. frontid, mis sihis ja millise kiirusega on need liikunud, on nad teravnenud või nõrgenenud jne. On kõigi nende ja paljude teiste siin nimetatamata asjaolude kohta selgusele jõutud, järgneb määrit-

lemine, kuidas avastatud õhkkonna protsessid ja nähud arenevad järgmise päeva või päevade jooksul ning mis sihis ja mis määral nad mõjutavad meie ilmastikku. Sellise loogilise arutelu tulemuseks, mis põhjeneb õhkkonna füüsika tuntud seadustel ja statistilistel reeglitel, ongi ilmade ülevaade ja ennustus.

Ilmakaarte, seega ka ennustusi, koostatakse Eestis 2—3 korda päevas, nimelt kella 6, 9 ja 15 vaatlusandmetel. Kella 9—13-ni koostatav ilmakaart paljundatakse lihtsustatud kujul iga päev ja seda võib tellida Tartu Met. Obsilt tellimise hinnaga Kr. 1,— kuus.

Kõik on võinud jälgida, et mitte igakord ei ole järgnenud selle või teise ilmastiku elemendi (tuule, pilvituse, sademete, temperatuuri) kujunemine nii nagu on ennustatud. Praegu on ennustuste täitumine meil keskmiselt 80—85%, kusjuures see viimasel aastakümnel on märgatavalt tõusnud, tänu meteoroloogilise teaduse arengule kui ka ennustajate kvalifikatsiooni tõusule. Sama protsendi piirkonnas kõiguvad nende täitumised enamasti ka mujal.

Millest on tingitud ennustuste mittetäitumine?

Kes vähegi on tuttav meteoroloogilise teadusega, see teab, et meteoroloogia ei ole veel eksaktteadus nagu näit. astronoomia, kus me ühe või teise nähte võime suure täpsusega mistahes pika aja peale ette ära määrata, nende raudse seadusepärasuse tõttu. Määratu õhu-ookeani komplitseeritud nähted ja protsessid ei kulge aga nii kindla reeglipärasusega, eriti meie laiustel. Paljud on siin veel tundmata ja selgitamata, olemasolevad seadused ja reeglid on maksivad ikkagi ainult teatava ligikaudsusega, teatava tõenäosusega. Sellest siis ka ennustuste mittetäitumine. Pärastsõja aastail, ühes tehnikas kiire arenguga, on pingelist tööd tehtud üle maailma õhu-ookeani saladuste paljastamiseks. Jääb soovida, et see töö senisest suuremaid tulemusi annab ja et iga riik jõukohaselt selleks kaasa aitab. Ei oleks suuremat võitu looduse üle ja kasu inimkonnale, kui suudetaks tormitseva õhu-ookeani muutusi ette näha pikema aja peale.

A. Nurklik.

Noored, austagem kombeid talu söögilauas.

Igal rahval on hulk ilusaid kombeid, mida sageli imetleme ja mida iga rahvas ise austab. Neid leidub ka meil. Meie vanemad on meid juba maast-madalast õpetanud, et külas tuleb võõraid tervitada, abi ja heateo eest tänada, seltskonnas viibides antagu vanematele inimesele eesõigus istumisel, uksest väljumisel ja rääkimisel. Need on lihtsad viisakuse kombed, mis kõigil teada, mida iga kultuurinimese juures peetakse n. ö. iseenesest mõistetavaks.

Palju ilusaid kombeid võiks olla meie igas kodus, kuid sagedasti oleme need unustanud või ei taha neid kangkaelselt tunnustada.

Koht, kus talupere kõige sagedamini ja terviklikkuses kokku puutub, kus ka kombed end avaldavad, on söögilaud. Söögilauas pole me enam ükski, seepärast ei saa arvestada ainult enda nõuetega. Söömise järgi otsustakse sageli inimese arengut, kasvatust ja ilutunnet.

Kõik maanoored teavad, et leiba ei lõigata taldrikul noaga tükkideks ja ei pisteta kahvliga suhu nagu liha; suppi ei süüa ühest kausist, vaid igaüks tõstab seda oma taldrikule; kala süüakse kahe kahvliga või kahvli ja kalanoaga ja et nuga ei sobi toiduga suhu pista. Neist kombeist kõneldakse ja neid imetletakse elavamalt siis, kui ollakse mõned päevad külalisena kas näit. tuttavate või sugulaste pool; jutustatakse kodus, kuidas oli seal söögilaud kaetud, ja et isegi lilled olid laual ja perenaine kes istus söögiaja kestel koos teistega lauas, pakkus ja ulatas toitusid, jälgides hoolega, et kellegi kõht ei jääks tühjak.

Näib sageli, nagu meil paljudes taludes poleks ühtegi söögilauakommet, mida tuleks austada. Eriti märgatav on see n. ö. kodus keskkonnas, siis kui talul pole võõraid töötajate ja kõik on „oma inimesed“. Siis rutatakse sageli töö juurest määrdunud, pesemata kätega söögilauda, haaratakse esimesena vaagnalt suurem ja parem toidupala, viimasena tulija jääb pahatihti kõigest ilma. Õnneks on säärase maa-kodude arv meil järjest vähenemas, kuna need lihtsad nõuded söömisel ei ole ühelegi meist nii armsad, et neist lahti ei saaks. Tahame ju kõik, et söögilauas

istumine oleks meeldiv ja puhkustpakkuv vaheldus paljude rasketee töötundide järele.

Noored, teie poolt tulgu iga uus ja kaunis algatus, teie looge ja kandke edasi kindlakäeliselt ka neid sihte, mis taotlevad meie ajakohast ja eeskujuliku talu söögilauda. Tuletage meele, et mida olete unustanud vanemate õpetusest — ega ainult väikesena ei ole vajalik tänamine, ega „aitäh“ ütlemise vaevarikas õppimine selleks, et seda mõne aasta pärast hoopis unustada. On ilus komme, et kõik istuvad lauas senikaua, kuni kogu laudkond on söömise lõpetanud. Alles siis tõuseb perenaine ja tõusevad ka teised, paigutavad istmed korralikult laua juurde tagasi. Tänamine võib olla väga hästi ainult hetkeks laua ääres seisatumises, aga kui kellelegi meeldib, siis ka vaikselt „aitäh“ või „täna“ lausumises.

Lauakoristamine toimugu kohe pärast söömise lõpetamist. Paljudes kodus jääb see ülesanne üksnes perenaisele, kuigi tal võiksid abiks olla mitu tütar, kuna viimastele sageli aga nõupesemine osutub ebameeldivaks tööks. See ei ole õige tegu. Noor olgu alati valmis ema aitama. Ei arvestada, et ema on esimesena hommikul üles tõusnud, ja et talle ei jää ka nüüd — peale söögiaega — minutitki puhkuseks. Noored loogu emale see puhkeaeg.

Sagedasti näeme mõnedes taludes ka n. n. „lõputa söögiaega“. Pea iga perekonnaliige tuleb sööma erikellaajal, alati peab perenaisel olema sooja toitu lauale anda ja peab ka igaihele laua katma. Näiteks isa tuleb põllult kell 8, kuna hobused on juba 4 tundi maad kündnud ja väsinud. Isale kaetakse laud hommikusöögiks õigel ajal. Tütar, kes hommikul kauem maganud, ei taha kella 8 ajal veel süüa. Poeg, kes läks piima viima, astus tagasitulles poe juurde sisse ja sõpradega juteldes on aeg kella 10-ni jõudnud. Poja koju jõudes peaks ema juba kolmandat korda lauda katma ja seda veel kella 11 ajal.

Kui laulame, et Kungla rahvas kord maha istus sööma, siis meie, kes oleme nende järglased, ei tohiks unustada seda kommet. Korraldagem ka taludes söögiajad kindlale kellaajale ja rõhu-

tagem, et igaüks neist aegadest kinni peaks. Siinjuures möödapääsematu puudumine peaks olema perenaisele ette teatatud.

Usun, et enamik maanoortest teavad söögilauaga seoses olevaid kombeid küllaldaselt määral, kuid peavad alati põhireeglina meeles, et:

1) Söögiajad paigutagem kindlatele kellaegadele.

2) Söögilauda ärgem mingem pesemata kätega ega puhastamata rõivastes. Töötamisel oleks soovitav kanda vastavaid tööriivaid, mis sageli osaliselt eemaldatavad näit. põlled ja katteülikonnad.

3) Sööma asugem korraga ja aja-viitmata kui meid sinna kutsutakse. Laialivalgunud ja kaugeloleva tööpere kokku kutsumiseks võiks olla tarvitusel n. n. lokulaud, nagu ta seda oli meie taludes varematal aegadelgi.

4) Juhul, kui meie vanemad on õpetanud meid enne sööki käed kokku panema ja oma igapäevast leivaandjat tänama, siis tehkem seda healmeel. Kui on kombeks peremehe poolt lühike söögipalve, võtkem sellest traditsioonist meeldivalt osa.

5) Söögilauas leidkem omale kiirelt sobiv koht, viimane võiks kujuneda ka kindlaks e. alaliseks kohaks. Austagem perenaise ja peremehe kohti, mis tavaliselt lauaotsadel, vahel aga ka külgedel. Perenaise kohalt peaks olema ülevaade kogu lauale ja sealt peaks ka igal ajal olema võimalus tõusmiseks,

kas näit. midagi lauale tuua või hetkeks toidu laualetoojatele abiks minna j. n. e.

6) Söömisel pidagem meeles, et ka paremaid ja vähemal hulgal antud palasid tuleb jagada lauanaabritega ühtlaselt.

7) Taldrikule ärgem tõstkem varem toitu, kuni eelmine täielikult söödud.

8) Noa ja kahvli tarvitamisel pidagem meeles, et nuga ei kõlba suhu pista, kuna see on terariist, mis kõlbab ainult toidu peenedamiseks. Juteldes ärgem vehkigem käega, milles hoiate nuga, kahvlit või lusikat.

9) Lusikas tühjendam vaikselt küljelt või otsalt.

10) Lauas osutagem tähelepanelikust ka naabrile, ulatades talle paremat pala, mis asub temast kaugemal.

11) Lauajuttudeks valigem meeletutõstvad, kergemasisulised, kõigile huvipakkuvad jutud ja igaljuhul hoidugem pahandusist ja inetutest vaie-lustest.

12) Söömise lõpetamisel pidagem silmas, et teil taldrikule või lauale ei jääks söömata suutäis leiba või mõni lusikatäis suppi. Lusikad, noad, kahvli asetagem söömise lõpetades korralikult taldrikule.

13) Söögilauast tõuskem perenaisega või ta asemikuga koos, või teie varem lahkumisel palugem talt selleks luba.

Selma Jaama.

Kuidas õngitseda kalu.

Suvi on käes ja noortes hingedes tõuseb tung „kaugemate randade” järele. Need „kauged rannad” ei pruugi olla siiski kaugel, kus kogemusteta noor võib leida ja suuremat osalt leiabki, pettumusi. Meie oma lähedane ümbrus on küllaltki võluv, tarvis vaid pilk sinna heita ja meie leiame oma meelelahutuseks tihti suurepäraseid veekogusid, küll jõgede, küll järvede näol. Nendes veekogudes keeb ja kihab omapärane elu, mida meie tihti oma

pealiskaususes tähelegi ei oska panna ja väärilikalt hinnata. Tähelepanelik silm, mis harjunud looduse nähteid jälgima ja hindama, leiab siin suurt ilu ja naudingut. Erilist huvi pakub järvede ja jõgede ilu nautimine ühes kalastusspordiga — kalade õngitsemisega.

Kalapüüki võidakse toimida õngega mitmet viisi, vastavalt sellele, missugune on veekogu, missuguseid kalu seal leidub ja missugused kalapüügi-

abinõud on püüdjal kättesaadaval. Kalu püütakse küll spinninguga, küll kunstliku liblikaga ehk kärbsega, küll elav-kalasoõdaga, küll ussiga jne.

Kirjeldame üldjoontes mõnda õngitsemise viisi, mis igale maanorele on kättesaadav ja mis oma püügi sisult alati pakub kalastussportlasele ja veekogu sõbrale suurt naudingut — see on püük ussiga ja elav-kalasoõdaga.

Iga noore kalastaja hinges pesitseb soov kala kätte saada — õngega. Mida meie siis öieti mõtleme õngepüügi mõiste all? Õngega püük seisab selles, et kasutades kala toidu tungi (vajadus), peidetakse haak, mis on köidetud kala söödasse ehk toidusse ning eksiteele viidud kala, võttes toitu, haakub ja langeb õngitseja ohvriks. Sellest järeldus: nõör peab olema peenike, veevärvi, võimalikult vähenähtav, haagi suurus peab vastama kala suurusele, õigemini kala suu suurusele, sööt mida asetatakse haagile, peab vastama kala maitsele, sööda sügavus ehk kõrgus põhjast peab asetama nii, et ta on kala liikumise sügavuses. Õngitsemise koht peab valitama sinna, kus kala parajasti toidu otsingul viibib, aeg nii aastaaja kui ka kella järele selline, millal kala toitub. Samuti peab ilmastikku tähele panema jne. Nii näeme, et on lõpmatu palju tingimusi, millal kala „näkkab“.

Juhtub, on teil vaba aeg, võtate õnge õlale ja liigute jõeale või järvele, panete ussi ehk vagla otsa, viskate vette, kala aga ei saa, ja ütlete: kala ei ole, või kala ei näkka ja tulete pettunud koju tagasi. Kuid võib olla ei kaalunud teie mõnd ülaltähendatud asjaolu ja teie püük ei kandnud just seepärast vilja.

Anname mõned juhtnõõrid ja näpunäited püügiks ussiõngega ja elav-kalasoõdaga.

Meil elutsevatest kaladest võtavad pea kõik kalaliigid suvel õnge, sest siis on kala söögiisu kõige suurem. Talvel ei ole kalal söögiisu ja siis ta õnge ka ei võta, väljaarvatud luts, mida tuleb lugeda külmavee kalaks ja kelle püük toimub nimelt talvel. Kala õngitsemiseks ussiõngega on tarvis kõige enne valmistada õng. Ta peaosad on ritv, nõör, haak ja kork. Ritv peab olema küllalt pikk, kerge ja paenduv. Ridva võib teha ise, kuid parem on

osta lähemast vastavast kauplusest bambusritv, sest nad ei ole kallid, kuid on kerged ja mõnused kalapüügiks. Nõör on kõige parem teha ise hobuse-saba jõhvist — 2—3 kordselt kokkukeeratult. Niisugune nõör on elastne, vees vähe märgatav ja seepärast ideaalseim nõõridest. Nõõri ostmisel tuleb võtta hobusejõhvi nõõri ascaine — jakutnõör. Ta puudus on, et läheb kuitult kergesti rabedaks ja üksikud kohad võivad ootamatult nõrgaks osutuda, mispärast enne kalastamist nõör igakord ikka hästi läbi kontrollida. Halvemad on niinimetatud siidnõõrid.

Haaki tuleb tarvitada võimalikult vähemat. Kork on parim omatehtud vana paju koorest. Ta peab olema kerge, tundeline, et kala võtmise ehk näkkamise juures korgi vastupanu vähem märkaks. Kork on hädavajaline ainult selleks, et sööta põhjast teataval kõrgusel hoida. Sööda sügavusse viimiseks tarvitada vähe tina, võib ka haavlitera näol. Üldine põhimõte: mida õrnem ritv, nõör ja õngekork, seda paremaid tagajärgi annab kalapüük. Ühtlasi on niisugune õngega püük ka kõige huvitavam, põnevam ja veetlevam. Muidugi tuleb suurema kala püügiks tarvitada ka tugevamaid õngi, näiteks kui särje püügiks on 2—3 jõhviline nõör, siis säina püügiks võib olla 4—6 jõhviline. Haagi juure võib siis panna peene „kaamelijõhvi“ või jupp jakuti. Üldiselt püügiriista (õngeritv, nõör jne.) tugevus ja kala jõud peavad olema võrdsed ja ainult osavusest ja oskusest peab olenema, kes jääb võitjaks — kas kala või kalur. Niisuguse õngega püük on tagajärjekas ja ühtlasi ka veetlev.

Mida tarvitada söödaks? Klassiline ja igivana on vihmauss, mida võtab iga kala, ka kiskja nagu koha (sudak), ahven, isegi haug. Vihmausse on parem mitte kohe tarvitada, vaid hoida paar päeva röske sambla sees, siis puhastavad nad endid ära ja on kalale palju meeldivamaks palaks. Kuid iga kord ei taha kala võtta vihmaussi. Seepärast tuleb katsetada ka igasuguse teise söödaga: juustuga, puruvanaga, sõnniku-ussiga, lihakärbe tõukudega, heinaritsikaga jne. Kuigi kalal on oma neeluajad, siiski hea toidu valikuga võib õngevõtmiseks laiska kala õnge

otsa meelitada. Toome mõned näited kalade õngitsemiseks tarvitavate nõõride, haakide ja sööda kohta.

Viidika püügiks: nõõr 2 jõhvist, haak nr. 10—14, söödaks — kärbes, sipelga muna, leib, surusääsklase tõuk. Püük võib toimuda ka tinata ja kor-gita.

Särg: nõõr 3 jõhvist, haak nr. 6—8, söödaks värske lihatükike, leib lihakärbse tõuk, leotatud viljaterad, vihma ja sõnniku ussikesed. Soovitav õngitsemise ajal natuke toitu vette pilduda.

Säinas: nõõr 6—8 jõhvist, haak nr. 4—5, söödaks leotatud hernes, sõn-niku-uss, puruvana.

Ahven: nõõr 4—5 jõhvist, haak nr. 1—3, söödaks vihmauss, elav lepp-maim.

Elavkalasöödaga püütakse peami-selt haug ja koha, harvem ah-venat ja teiba. Håvipüügiks on vaja tugevamat ritva, nõõri ja haaki. Õnge-ritv on kohane teha ise kadakast, nõõr võtta siidist, küllalt tugev. Kuna havi hambad on teravad ja nõõri ker-gesti võib katki pureda, seepärast tuleb

haagi ja nõõri vahele asetada veel umbes 30 sm pikkune kaitsetraat, mida kauplusest võib osta. Haak ühe, kahe või kolme haruline. Ta ei pruugi olla väga suur, pisike kolmeharuga haak on eelistatav. Söödaks ükskõik missu-gune kala, eelistavalt särg ja rünt ehk liivarull. Havi püüdmise aeg on vara kevadest kuni hilja sügiseni.

Koha püüdmiseks tarvis märksa peenemaid õngi. Haak mitte suurem kui ahvenale, söödaks viidik, roosärg, särg, rünt ja leppmõim. Püügi hooaeg on juuni lõpust kuni augusti kuu kesk-paigani. Koha ehk sudak on kõige parem püüda päeva loojaminekust kuni päeva tõusuni. Ta võtab õnge ka kesk-õõl kui korki sugugi näha ei ole ja järeldada koha näkkamisest võib ainult õngenõõri vedamist. Muide, võtab ta ka päeval õnge, vähemalt nendes veeko-gudes, kus vesi väga selge ei ole.

Üldiselt võtab iga kala õnge pare-mini sumbunud, pehme, vähe tuulise ilmaga, mida igal õngitsejal silmas tuleb pidada.

Rich. Treiman.

Veise puhastamisest.

Praegu on kibe töövõistluste hooaeg. Peetakse muuhulgas töövõistlusi lüpsmises, veiste hindamises ja puhastamises.

Rohkem tuttav ja teada on kõikele lüpsivõistlus, kus juba mitmedki peretüred ja perepojad kannavad meistriklassi lüpsimärki. Kurvem on olukord veiste hindamisel ja puhastamisel. Kuigi veiste puhastamine on iga-päevane töö laudas, ometi ei ole õpitud seda vastavalt nõuetele. Seda silmas pidades toon mõningaid näpunäiteid veiste puhastamiseks.

Harja ja raudkammiga puhastamisel on hari alati paremas ja kamm vasakus käes. Puhastaja asub veise parempoolse kaela kõrvale, seistes näoga ettepoole. Võtab veise pea pahe-masse kaenlasse, asetades vasaku käe, milles kamm, üle veise kaela kitsama osa, s. o. pea ja kaela liitumise koha lähedalt, nii et pea puhastamiseks vabaks jääb (tarbekorral võib vasaku käega veise pead lõua alt hoida) ja keerab veise pea oma poole. Harjab paremas käes hoitava harjaga kukla, kukla koopa, vasaku ja parema kõrva ümbruse, ühtlasi kergelt kõrvadest üle tõmmates; otsmiku, ninavarre kuni nina peegli, vasaku ja parema põse ühes silmade ümbrusega ning lõua-aluse. Kuklakoobas, sarvede ja kõrvade vahed puhastatakse tugevate edasi-tagasi tõmmetega, kuna muud osad tulevad pärikarva õrnemalt puhastada.

Kaela puhastamisel hoitakse harja keskest kinni kitsama otsaga ülespoole. Puhastaja, seistes näoga ettepoole, tõmbab harjaga ülevalt alla näha voltide sihis nii pikkade tõmmetega, et iga tõmme nii ülemisest kui ka alumisest kaelaäärjoonest üle ulatab. Kütke alt tuleb samuti korralikult puhastada. Abani jõudes tuleb viimase tõmbe juures hoida harja pidemed vastu aba esiäärt.

Aba puhastamisel seisab puhastaja näoga aba poole ja hoiab harja põiki, veise pikisihis käes. Aba harjatakse turjakeskjoonest alates kuni parempoolse kaenlakoopani. Kaenlakoopa puhastamisel seisab puhastaja seljaga veise pea poole veise kaela kohal. Hari suunatakse eest kaenlakoopasse nii, et ükskord harja pidemed on rinnakondi

ja teinekord küünarluu poole ja harjatakse edasi-tagasi tõmmetega veise piki sihis.

Esimise jala puhastamisel seistakse jala kõrvale, näoga jalapoole ning puhastatakse küürutades esialg seest, eest, küljelt ning tagant ja sõrgade piirde. Püsti tõustes harjatakse aba tagaäär analoogiliselt esiäärele. Turjani jõudnult võetakse hari põiki kätte ja harjatakse selja osa abast kuni puusanukini ja tühimuseni, üle ja ümber puusanuki harjaga tõmmates.

Seljaosa puhastades seistakse näoga risti veise poole ja tõmmatakse selja keskjoonest allapoole nii pikkade tõmmetega, mis vastaks vähemalt ühele kolmandikule selja ja kõhualuse keskjoone vahekaugusele. Külje keskosa puhastades seistakse näoga ettepoole ja tõmbed algavad sellest kohast, kus eelmised lõppesid. Enam küürutades ja tagurpidi liikudes puhastatakse veise kõhualune. Udarani jõudmisel pööratakse näoga udara poole ja tõmmatakse risti edasi-tagasi tõmmetega kõhualusel udara eest. Parema käega ettevaatlikult puhastatakse udara esi-, külgmine ja alumine osa ning reie sisemine külk kuni kannu kondini. Püsti tõustes ja harja püstsihis käes hoides harjatakse kube, reie esiserv ja tühimus ning minnakse üle ristluu harjamisele. Ristluu ja sabajuur puhastatakse parema käega, harja edasi tagasi tõmmetega, harja piki sihis käes hoides. Samuti tuleb puhastada parempoolne sabajuure koobas. Selle järele asetub puhastaja veise parempoolse jala taha näoga veise pea poole pöördult ning puhastab reie välise ja tagumise osa. Samuti tuleb puhastada piima peegel ja udara tagumine osa. Tagajala puhastamine sünnib samas asendis enam küürutades.

Parema poole puhastamist lõpetades puhastatakse hari tolmust, loomast kaugemale minnes, vastu kammi edasi tagasi tõmmates.

Veise vasakpoolse puhastamist alatakse kaela osaga. Puhastamisvõtted on sarnased parema poole puhastamisega, ainult puhastaja seisab seljaga veise pea poole. Ka aba puhastamisel on seis sarnane eelmisele. Kui asutakse vasakpoolse kaenlakoopa puhastami-

sele, seisab puhastaja veise esijala taga näoga veisepea poole pöördult. Vasakpoolse keskkeha esimese kolmandiku puhastamisel seisab puhastaja seljaga veisepea poole pöördult ning liigub õiget suunda; keskmise osa puhastamisel liigub puhastaja tagurpidi. Enam küürutades ja õige suunaliises liikumises puhastatakse veise vasakpoolne kõhualune. Edasi puhastatakse kõhualune üdara eest, üdara vasak pool, vasaku reie sisemine külg, kubeme koobas, vasakpoolne sabajuure koobas, ristluu, laudjas, vasak reis ja jalg sama võtetega, mis parem poolel sama nimelisi keha osasid puhastades. Ainult piimapeegel ja üdara tagaosa jäävad puhastamata, kuna need parema poole puhastamisel puhastati.

Nüüd asub puhastaja veise taha, näoga veisepea poole, haarab vasaku käega saba ja harjab harjaga igalt poolt saba edasi tagasi tõmmetega puhtaks. Viimasena harjab sabatuti ja lõpetab sellejärele puhastamise.

Kamm töötab vasakus käes harja eel. Kammi tarvitamisel tuleb olla ettevaatlik, et ei vigastada nahka. Kammi ei ole lubatud tarvitada pea, kaela, kaenlakoobaste, selgroo, puusa, pära-

luunukkide, üdara, reite sisekülgede, jalgade ja saba puhastamisel.

Veise puhastamisel hinnatakse töötehnikat, töökiirust, töötulemust ja looma kohtlemine. Töötehnika eest antav punktide ülemäär on 5. Antud punktide arvu korrutatakse 4-ga. Siin hinnatakse vilumust, puhastamisvõtete tarvitamises, kehaosade puhastamisjärjekorra tundmist, tõmmete pikkust, tugevust ja asjalikkust ja võistleja jõukulutuse asjalikkust. Töökiiruse hindamisel antakse üheksa minuti jookul puhtaks harjamise eest 5 punkti. Iga täis kolme minuti pealt, mis üle üheksa minuti, vähendatakse punktide arvu ühe võrra. Antud punktide arvu korrutatakse 2-ga.

Töötulemuse hindamisel võetakse arvesse keha üldine puhtus ja tõlmuhulk kehal. Kõrgem punktide arv on 5, mida korrutatakse 3-ga.

Veisekohtlemise eest kõrgem punktide arv on 5. Üksikute hindamisalade punktid liidetakse, kusjuures esimese auhinna saamiseks peab olema vähemalt 40 punkti, teise auhinna saamiseks 35 punkti ja kolmanda auhinna saamiseks vähemalt 30 punkti.

Aksel Muuga.

Maanoorteringside tegevusest.

Maanoorte nisukasvatuse võistluste tulemusi.

Möödunud aastal korraldati üleriigiliselt maanoortele nisukasvatuse võistlused, mis leidsid rohket osavõttu. Võistlusest osavõtjate töötulemusi hindas hiljuti hindamiskomisjon ja otsustas määrata võistlusest osavõtjatele järgmised auhinnad:

1. auhind, à 30 krooni, otsustati anda kahele maanoorele. Auhinnad said Aleksander Sünt — Sinalepa maanoorteringsist ja Meeli Tavast — Tännasilma maanoorteringsist.

Teise auhinna, à 20 kr., said 9 maanoort. Nendeks osutusid Elmar A vent — Väandra maanoorteringsist, Anton Jakobson — Tõstamaa maanoorteringsist, Oskar Grepp — Pamma maanoorteringsist, Erich Pärtelpoeg ja

August Int — Saare maanoorteringsist, Aleksander Rõmus — Sinalepa maanoorteringsist, Sohvie Mägi — Lõõpõllu maanoorteringsist, Rudolf Kukku — Kodjärve maanoorteringsist ja Paul Sünt — Sinalepa maanoorteringsist.

Kolmanda auhinna, à 10 kr., said 12 maanoort, nimelt: Ahto Kapten — Vatla maanoorteringsist, Evald Tartu — Assikvere maanoorteringsist, Endel Aedmaa — Pamma maanoorteringsist, Eino Mets — Tännasilma maanoorteringsist Madis Reidla — Kivi-Vigala maanoorteringsist, Bernhard Lepp — Pikavere maanoorteringsist, Riho Sirelpuu, A. Luik, Floora Roosmaa ja A. Mustsaar — Rahkla maanoorteringsist, Endel Kaljuste — Vatla maanoorteringsist ja Karin Juhans — Tännasilma maanoorteringsist.

Selgusid Viru maanoorte töömeistrid.

Neil päevil peeti Arkna põllutöökooli juures järjekorraline maanoorte põllumajanduslik õppelaager, kuhu oli kogunenud ligemale 100 maanoort Rakvere, Haljala, V.-Jakobi ja Kadrina konventidest.

Laagri vanemaks oli instr. E. Kello, õppejuhiks agr. O. Paluoja, loengutega esinesid kohalikud kooli õppejõud ja maakonsulent T. Takjas.

Noored võtsid täie innuga osa laagri tegevusest. Pühapäeva hommikul algas tegevus juba kell kuus. Pühapäevase loengud lõppesid lõunapaiku, millele järgnesid maakondlikud meistervõistlused põllumajanduslikel aladel. Võistluste tagajärjed kujunesid järgmisteks:

Kraavikaevamise meistriks tuli Valentin Mäitse (Rakvere konv. Pada m. r.), 1. auhinna kraavikaevamises sai A. Merilo Kadrina konv. Imastu maanoorterist. 3. auhinna saavutasid E. Riispapp, R. Aarik ja E. Heide.

Maakonna kõnemeistriks tuli Kool (Vaeküla m. r.), 1. auhinna saavutas Kohver Lügänu konvendist, 2. auhinna E. Leemets Simuna konv.

Lüpsimeistriks tuli F. Tensing (V.-Jakobi konv.) Vaeküla m. r., kes omandas ka hõbedase lüpsimärgi. Hõbedase lüpsimärgi sai veel Meeri Kuk V.-Maarja konvendist. Pronkslüpsimärgid omandasid: H. Annimäe, L. Kaljuorg ja S. Tooming, 3. auhinna L. Võhma ja H. Hammerberg.

Maakonna kartulikooremise meistriks tuli Imbi Tiidumaa V.-Jakobi konv. Vaeküla maanoorterist. 1. auhinna saavutas Meeri Kuk V.-Maarja konv., 2. auhinna sai Leida Võhma ja 3. auhinna vääriliseks tunnistati Elsa Looming, Aino Liisveld, Marta Tidvina, Helga Hammerberg.

Põllumajandusliku takistusjooksu võitis A. Veiler Rakvere konv. Pada maanoorterist, 2. tuli E. Teetlok, 3. B. Tarve ja 4. L. Aruvainu.

Porgandi harvendamise võistluse võitis Lügänu konv., 2. jäi Rakvere konv. ja 3. Haljala konv.

Võistlustel jagati auhindadeks kirjandust, kuid oli ka rahalisi auhindu. Laagri lõpul andis laagri vanem E. Kello kohalikele koolijuhatajale agr. O. Paluoja kursuslaste nimel üle väikese mälestuseseme. Laagri lõppsõna ütles maakonsulent agr. T. Takjas.

Lügänu noorte põllumajanduslik laager.

Teisipäeval, 13. juunil algas Lügänu kodutööstuskooli juures Lügänu põllumeeste konvendi maanoorte õppelaager, millest võttis osa 80 noort. Laagris töötas juhtivalt kaasa maanoorte sekret. Ruut Paglant Tallinast. Selle järele toimus kodutööstuskooli majapidamisega tutvumine. Edasi järgnesid mitmesugused loengud kodukaunistusest, umbrohutõrjast, kanakasvatusest, kapsaistutamistest jne. ning tegevalikud tööd.

Jõhvi maanoorte laager.

Jõhvi põllumeeste konvendi maanoorte ühenduse korraldusel peeti 3. ja 4. juunil Konju mererannal O. Eliase talus maanoorte põllumajanduslik õppelaager. Laagri vanemaks oli konvendi maanoortevanem Al. Leitsmaa, õppejuhiks konsul. O. Vitsut ja laagri üldjuhiks maan. instr. Endel Kello.

Et laagri kava sisaldas maanoortel praegu päevakorras olevaid küsimusi, nagu kanakasvatus, umbrohu tõrje jne., siis tutvuti laagris tegelikult kanala sisustusega ja muude kanakasvatuse puutuvate küsimustega. Umbrohtude tundmaõppimiseks tegi laager õppematka ümbruskonna talude põldudele, kus õpiti tundma umbrohute ja nende tõrjeviise.

Töö vaheaegadel pakkusid meelelahutust ühislaulud, seltskondlikud mängud ja rahvatants akkordeoni saatel.

Laagrisse oli kogunenud, vaatamata esimese laagripäeva halvale ilmale, maanoori arvukalt üle konvendi. Esimese tööpäeva õhtul oli laagri lõkketuli.

Teisel laagripäeval kestis tegevus hommikust kuni kella 16.00, mil Viru maan. instr. E. Kello lõppsõna järgi langetati laagri lipp ja noored algasid jalgratastel teekonda kodutalusesse, et seal rakendada omandatud teadmisi tegeliikku ellu.

Antsla ja Kanepi maanoorte suvilaager.

1. ja 2. juulil toimus Urvaste vallas Ala-Kiisa talus Antsla ja Kanepi organiseeritud maanoorte suvilaager, millest võttis pidevalt osa 59 maanoort ühes kohalike juhtidega. Suvilaagrit juhtisid Antsla konsulent M. Volt ja Kanepi kons. Polna.

Suvilaager avati rivistunud osavõtjate ees lipu heiskamisega ja laagri ka-

vaga tutvustamisega. Järgnesid praktilised tööd karjalaudas loomade hindamisega, mida korraldas EPT konsulent Sihver. Laagri tööpäev oli põimitud vahelduvalt praktiliste töödega põllul, aias ja karjalaudas ning teoreetiliste selgitustega. Öhtul rivistuti ning mindi ühislaulu saatel laagritulele, kus päevakohase kõnega esines konsulent Polna. Laagritule ümber tehti rahvatantsu ja mängu. Kohalikud noored esinesid ettekannetega. Laagrituli lõppes ühise hümniga.

Teisel tööpäeval õpiti heintaimede määramist ja teostati praktiliselt umbrohutõrjet, kusjuures rivistunud osavõtjaskond ründas talu suviviljapõllul ohaikaid jm. Järgnes kõnevõistlus, misjuures osavõtjatele üks teema anti 5 min. enne võistlust, kuna teiseks teemaks oli osavõtja enda poolt valitud ja varem ettevalmistatud küsimus. Tööst vabal ajal võistlesid maanoorte ringide meeskonnad võrkpallimängus. Võistlustest osavõtjatele jagati auhindu.

Loosi maanoorte edukad õppevõistlused.

Pühap., 11. juunil korraldatud Loosi Maanoorte Ringi õppevõistlused kujunesid kohapealseks suursündmuseks. Õppevõistlusi jälgis huviga üle 200 inimese. Võistlused toimusid lüpsis, kartulikoormises, peenratagemises ja põllumajanduslikus takistusjooksus. Võistluste üldjuhiks kohapealt oli Vastseliina Konvendi noortevanem Arn. Tamberg ja auhindamiskomisjoni koosseisus: konsulent A. Tammesalu, Loosi mõisa valitseja Joh. Kipping, A. Plaado ja A. Tamberg.

Noortele anti välja 39 auhinda. Lüpsis omandas kõrgema auhinna ja Loosi lüpsimeistri tiitli E. Needo. Kartulikoormises meistri tiitli kohale tuli L. Pirnpuu. Loosis peenratagemise meistri tiitli omandas Helju Jukk ja põllumajanduslikus takistusjooksus Loosimeistri tiitli omandas E. Tomson. Kõigile kohtadele tulnuile on ringil ette näha võimalus välja anda ka autasud.

Tsäpsi maanoored võistlesid.

Vastseliina Maanoorte Ühenduse korraldusel peetud ringidevahelisel võistlusel selgusid järgmised meistrid:

Lüpsimeister Nete Tähe — 84 p.
I auhind, Tsäpsist ja I auhind Helmut Pant — 81 p. Teise auhinna saavuta-

sid Edg. Paas ja A. Grünthal. Peenratagemise võistlusel saavutas meistriskoha Armilde Sibul — Mauri ringist. Esimese auhinna saavutas veel Kalju Kerra. Teise auhinna said Amanda Arusalu, Elsa Pant, Pärrja Arusalu ja Peeter Tähe. Taimeid istutamise võistlusel tuli meistriski Renaate Pilt Tsäpsist, esikohale esimesele auhinnale tuli ka Elsa Pant ja teisele auhinnale Valve Sooläte. Kartulikoormise võistlusel saavutas esikoha ja meistritiitli Maimu Tirul. Teised võistlejad arvlult seitse jäid teisele auhinnale punktide järele.

Kõnevõistlusel saavutas meistriskoha Armelt Agar — Mauri r. Esimesele auhinnale tulid ka Amanda Arusalu ja Valdur Tirul. Lõpul järgnes seltskondlik koosviibimine Tsäpsi ringi orkestri saatel, mida juhatas maanoor A. Ots. Rahvast oli rohkesti.

Maanoorte õppelaager Rõuges.

Rõuge põllumeeste konvendi poolt 10.—11. juunil korraldatud maanoorte õppelaager Viitina mõisas õnnestus rahuldavalt, kuna laagrist osavõtjate arv tõusis üle 40. Laagri avas konvendi esimees K. Kõiv, mille järele tehti tõhusat tööd kehalises kasvatuses, kanakasvatutes, veisekasvatutes, maaparanduses ja heinaseemnekasvatutes. Laupäeva õhtul toimus lõkketuli kaunil Viitina järve kaldal.

Pühapäeva õhtupoolik kujunes eriti elevusrikkaks, kuna siis toimusid maanoorteritingide vahelised võistlused lüpsis, veisepuhastamises, kraavikaevamises, kartulikoormises ja põllum. takistusjooksus. Lüpsis tuli esikohale Anna Raju — Krabi maanoorteritingist, kes omandas Rõuge valla poolt välja pandud auhinna alumiinium keedupoti, teisele kohale tuli Eha Peterson — Sänna maanoorteritingist; Kraavikaevamises tuli esikohale Aleksander Ernits — Rõuge maanoorteritingist ja omandas autasuna Rõuge Munauhinna poolt annetatud kristallvaasi, teisele kohale tuli Jaak Põder — Krabi maanoorteritingist; Veisepuhastamises sai esikoha Karl Uibu — Sänna maanoorteritingist, kuna teisele kohale tuli L. Vester — Haanja maanoorteritingist; Kartulikoormises saavutas esikoha Floriida Ploom — Ristemäe maanoorte ringist, teise koha omandas E. Noortoots — Haanja maanoorteritingist;

Põllumajandusliku takistusjooksu võitis Ristemäe maanoorterangi meeskond: A. Allas, V. Allas ja K. Schmidt, kes sai autasuks Haanja maanoorterangi poolt välja pandud „Koguteos K. Päts“, teisele kohale tuli Krabi maanoorte ringi meeskond.

Lõpphinnangul, kus võeti arvesse laagrist osavõtjate ringi liikmete arvu, saavutatud esi- ja teisi kohti said punkte: Krabi maanoorterang — 40, Ristemäe — 38, Säna — 34, Haanja — 30 ja Rõuge — 19. Seega tuli esikohale Krabi maanoorterang ja omandas kons. K. Mikku poolt väljapandud rändauhinna — hõbekarika.

Laager lõppes instr. E. Piiri lõpp-sõnaga ja hümniga.

Töövõistlused Luke maanoorte ringis.

Luke Põlumeeste Seltsi maanoorterangi juhatuse poolt korraldati läinud pühapäeval, 2. juulil Luke pargis maanoortele töövõistlused künnis, kraavikaevamises ja kartulikoormises.

Võistlustel esikohale tulid künnitöödes: Hermann Kilk ja Oskar Tali ning kraavikaevamises Osvald Undrits. Kuna kartulikoormise võistlusel osavõtjaid polnud, jäid need pidamata. Noorte töövõistlusi jälgis rohkesti rahvast. Auhindamise komisjoni kuulusid konsulent A. Hain, ringijuht Karl Lukk ja tegelikud põllupidajad Aleks. Teemant, Aleksander Sooväli ja K. Räisa.

Maanoorte spordipäev Annas

Möödunud pühapäeval, 2. juulil peeti Paide konvendi piirkonda kuuluvate maanoorte esimene spordipäev Annas, kohalikul spordiväljakul. Päevast võttis osa ligi kümnest ringist üle 70 võistleja. Ringidest osutus parimaks Mäo maanoorterang 43 punktiga ja võistluste parimaks sportlaseks G. Tomker, Mäo ringist. Parimaist tagajärgedest võib nimetada: 100 m G. Tomker — 12,2, kaugushüppes: P. Aaslaid — 5,53, kõrgushüppes: P. Aaslaid — 165, odaheitel: K. Vels — 53,26 ja kettaheitel L. Tahur 40,08. Ringidevahelise võrkpallivõistluse võitis Anna maanoorterang.

Järva maanoortel ilmus koguteos.

Neil päevil ilmus trükist Järva maanoorte ühenduse väljaandel, Joh. Kau-

pi toimet., koguteos „Koldehoidja“ 1. Kõne all olevasse koguteosesse on koondatud maanoorte ja nende liikumisele lähedal seisvate inimeste mõtteavaldusi. Nii moodustab sisuline külg peamiselt maanoorte omast loomingust, tänävu lõppenud Järva maanoorte kirjanditevõistlusest osavõtnud n.-ö. laureaatide töist. Maanoorte liikumise ideoloogilist külge käsitlevaid artikleid on J. Tõrmakülalt, H. Lipult, J. Kaupilt ja teistelt. Edasi sisaldab koguteos luuletusi A. Niinemäelt ja erialalisi artikleid mag. J. Lepiksaarel, A. Hansenilt, V. Eenpalult ja E. Roosaarel.

Kaas E. Epnerilt ja samuti fotod samalt autorilt on „Koldehoidja“ välise külje tõstnud eriti esile, millele lisandub veel esilehel E. Ole maali „President K. Päts“ reproduktsioon.

Otepää maanoored said lipud.

Otepää konvendi Maanoorte ühenduse maanoorte õppelaager, mis laupäeval 1. juulil Pühajärvel algas, jätkus pühapäeval, 2. juulil sama päeva õhtuks noortepäeva pidustustega, mis toimusid Pühajärve pargis.

Õppelaagrast osavõtjate arv lähenes pühapäeval juba sajale. Osavõtjaid oli Aakre, Arula, Ilmjärve, Neeruti, Nõuni, Pühajärve, Rõngu ja Vidriku Maanoorterangidest, eesotsas ringivanemate ja esimeestega.

Konvendi meistriteks tulid — lüpsis Mari Kivimets — Neeruti Maanoorte Ringist, kraavikaevamises: Aleksander Taur — Aakre Maanoorte Ringist, kartulikoormises: Else Tammi ja kõnes Aleksei Veske Ilmjärve Maanoorte Ringist.

Õppelaagri lõpul toimusid noortepäeva pidustused, mis algasid konvendi maanoorte ühenduse ja Arula, Ilmjärve, Neeruti ja Pühajärve ringide lippude õnnistamisega praost J. O. Lauri poolt. Kõnega noortele esines Põllutöökoja peasekretär J. Tõrmaküla. Peasekretäri kõnele järgnesid üksikettekanded ühislauludega ja maanoorte kõnevõistlus. Ettekannete järele andis Tartumaa maanoorte instruktor H. Saar võistlustel kohtadele tulnuile välja auhinnad ja diplomid, mille järgi konvendi maanoorte vanem A. Armonlik ütles pidustuste lõppsõna.